

" Tâioân Gíhoat "

Tê 1 phi"

Tê 1 chiu"

Khàilùn

Sūlùn

Gígiân sī lán ìchì ê kauthong, sī kámchêng mā sī tisek kauōa" siōng lípiān ê kangkū; bôlùn bûnhòa ê koánkē, bô hun Tangiū" á sī seiū" lóng kangkhoán. Tongjiân, lāng ê ìchì kah kámchêng téngténg mā ē sái thàukòe sinthé ê tōngchok, á sī sekchhái, sinhō téngténg lâi piáutát, m̄ koh tī téksú puttekí ê sī, á sī kakī chít lāng thang súiōng ê búkhi sī siá", che sī chênglāng só chai ê sūsít.

Kónggī ê gígiân lâi kóng, ū pun hiāntiū" ê tuiōe kahthang éng Oánliū thoân āutāi ê bûnjī piáuikī. Tú kah chia ênng lián kangkhoán, tuiōe ē tàng chhísiók giāngí ê oahmiā, bûnchiu" sī póchûn chêng jīnbûn hòa put khó khiàmkhoat ê mihkiā".

Lán thang sióngsiōng sèkài sī "jitsin goát" teh piànchhian, chít kang to bô thêng; "somlô bānsiōng" tòe sītāi teh piànhoa, tui iūtī bōe khaihoat ê thàikó sītāi, kàu bûnhòa chhànlan ê hiāntāi, ē sái kóng sī chít khek to bô thêng. Gígiân mā sī kangkhoán, kiámchhái thàikó sītāi kah hiānkim lán só khòa" ê kangkhoán, thia" khilāi chin hókcháp, gígiân ê chéng lūi chin chē. He kintòe bûnhòa ê chintían itchài chìnhoa, piànchhian chinpō" ê kiátkó, chia hêngsêng hiānkim ê gígiân. (Tongjiân ū téksú ê gígiân síbōng ê lē (goānchheh p035) , kékki chinpō" hoattát mā ū bān sôsô ê hiānsiōng.) gígiân hit chióng sèngchit, bôlùn ánhóa" chinpō" hoattát, mā iúhān tō" kah hān kài. Tòh sī ài hōsiong líkái chò pitiàu tiāukiā"; sī ánhóa" kóng leh? inūi gígiân sī"ioktēng siók chiān"ê, sī ìchì ê kauthong, sī susióng, kámchêng kah tisek kauōa" ê chàithé, chí putkò kahná sī lâuchúi. Sói, ittēng tióh ài hōsiong líkái; m̄ nā sī gígiân ê kètát bô khi, mā bô hoattō" ū sè"miā ê íchhī. lā tòh sī phiāntoān, hui chóchit, bô hēthóng teh tòe sītāi ê chintían, só hoattían chhut lâi ê gígiân. Lán jīnlūi ū hiām hókcháp ê thong sèng, áne hêngsêng ê gígiân, tng kú ílai kengkòe putti putkak ê chóchit hòa, hēthóng hòa, koh ū chūjiān thai tiāu, chiū áne hêngsêng chitē ū tiātsū koh ū chóchit ê gígiân, che tongjiān suiàu tājip chin chē kàuioik ê lèkliōng sī sūsít. Inūi tēlī, lèksú kah chūjiān khoánkéng ê koanhē, kí chóchit kah khenghiōng téngténg ē ū bô kàng, chóng sī lóngē oānsêng kokchū ê chinpō" kah hoattían. Ū kokchū ê

《台灣語法》

第一篇 概論

第一章 緒論

語言是咱意志 ê 溝通，是感情 mā 是智識交換 siōng 利便 ê 工具；無論文化 ê koánkē，無分東洋 á 是西洋 lóng 全款。當然，人 ê 意志 kah 感情等等 mā ē sái 透過身體 ê 動作，á 是色彩、信號等等來表達，m̄ koh tī 特殊不得已 ê 時，á 是 kakī 一人 thang 使用 ê 武器是啥，這是眾人所知 ê 事實。

廣義 ê 語言來講，有分現場 ê 對話 kahthang 永遠流傳後代 ê 文字表記。Tú kah 車 ênng 輪全款，對話 ē tàng 持續言語 ê 活命，文章是保存前人文化不可欠缺 ê 物件。

咱 thang 想像世界是「日新月異」teh 變遷，一工 to 無停；「森羅萬象」tòe 時代 teh 變化，tui 幼稚未開發 ê 太古時代，到文化燦爛 ê 現代，ē sái 講是一刻 to 無停。語言 mā 是全款，kiámchhái 太古時代 kah 現今咱所看 ê 全款，聽起來真複雜，語言 ê 種類真 chē。He 跟 tòe 文化 ê 進展一再進化，變遷進步 ê 結果，chia 形成現今 ê 語言。(當然有特殊 ê 語言死亡 ê 例 (原冊 p035)，極其進步發達 mā 有慢 sôsô ê 現象。) 語言 hit 種性質，無論 án 怎進步發達，mā 有限度 kah 限界。Tòh 是 ài 互相理解做必要條件；是 án 怎講 leh? 因為語言是「約定俗成」ê，是意志 ê 溝通，是思想、感情 kah 智識交換 ê 載體，只不過 kahná 是流水。所以，一定 tióh ài 互相理解；m̄ nā 是語言 ê 價值無去，mā 無法度有性命 ê 維持。也 tòh 是片段、非組織、無系統 teh tòe 時代 ê 進展，所發展出來 ê 語言。咱人類有嫌複雜 ê 通性，ánne 形成 ê 語言，長久以來經過不知不覺 ê 組織化、系統化，koh 有自然篩掉，就 áne 形成一個有秩序 koh 有組織 ê 語言，這當然需要投入真 chē 教育 ê 力量是事實。因為地理、歷史 kah 自然環境 ê 關係，其組織 kah 傾向等等 ē 有無全，總是 lóngē 完成各自 ê 進步 kah 發

chöchit kah khenghiòng. Sôúi ê tantòe jí, kethiⁿ jí, khutchiat jí, lóng sī kengkòe hoattián hêngsêng ê khenghiòng kah chöchit lâi chò hunlūi.

Inūi tēlí, lēksú kah chūjiân khoânkêng ê koanhē só sánseng ê chhai, m̄ sī kòjîn tek ê gígiân nātiāⁿ, "somi lô bānsiōng" lóng sī áne. Chitê lē mài kóng sī choân sèkài ê hiānsiōng lóng sī áne, kâng chitê koklāi ê lē mā chin chē.

Lán chit má beh giánkiù ê gíhoat, lóng bē sái làukau kítiong jīmho chit hāng, tiòh thàmkiù chénglí kí khenghiòng, hêngsek kah chöchit, (goānchheh p036) kinkì chiahê giánkiù lâi hoatpiáu khah chéngkhak ê gígiân susióng, khah chéngkhak thiaⁿ chhú lāng ê tuiōe khoánsit, suiàu iōngsim lâi chò; áne chiah sī gígiân ū chöchit hòah koh ū hēthóng hòah ê gíhoat giánkiù.

Beh òh gōakok jí, gíhoat m̄nā sī pitiau, koh khah sī bē-tàng bô ê. Beh giánkiù Tāioân jí, mā tiòh oákhò gíhoat ê lèkliōng, sī siōng kengchè, koh ē tàng tátkau só kithāi ê bókphiau. Ū lāng hoāigī kóng Tāioân jí kám ū gíhoat? ū oēgí iáubōe ū gíhoat ê miá, sī iáubōe chöchit hòah kah hēthóng hòah, m̄ sī gíhoat ū bô ê buntê. Chisī Tāioân jí píkau khah hòkcháp koh cháploān, chin chē sóchāi tiòh lēgōa khólī, che tui gíhoat giánkiù chiá lâi kóng sitchāi sī tōa chiònggāi. Gígiân hák ê giánkiù tongjiân m̄ sī kantaⁿ gíhoat, iáu ū kitha hoatim kah hōeōe chin chē hongbīn; chinchiāⁿ beh chò gígiân ê giánkiù, beh thiatté páak gígiân ê lāng lâi kóng, gíhoat sitchāi sī bē-tàng bô ê.

Lán oákhò chitê gíhoat ê giánkiù, khaksit ē tàng khah kengchè, khah ūhāu kó, khah chéngkhak lâi giánkiù gígiân hák. (goānchheh p038)

展。有各自 ê 組織 kah 傾向。所謂 ê 單綴語¹、加添語²、屈折語³，lóng 是經過發展形成 ê 傾向 kah 組織來做分類。

因為地理、歷史 kah 自然環境 ê 關係所產生 ê 差異，m̄ 是個人 tek ê 語言 nātiāⁿ，「森羅萬象」lóng 是 áne。Chitê 例 mài 講是全世界 ê 現象 lóng 是 áne，全一個國內 ê 例 mā 真 chē。

咱 chit má beh 研究 ê 語法，lóng bē sái làukau 其中任何一項，tiòh 探究整理其傾向、形式 kah 組織，(原冊 p036) 根據 chiahê 研究來發表 khah 正確 ê 語言思想，khah 正確聽取人 ê 對話款式，需要用心來做；áne chiah 是語言有組織化 koh 有系統化 ê 語法研究。

Beh 學外國語，語法 m̄nā 是必要，koh khah 是 bē-tàng 無 ê。Beh 研究台灣語，mā tiòh óa 靠語法 ê 力量，是 siōng 經濟，koh ē tàng 達到所期待 ê 目標。有人懷疑講台灣語 kám 有語法？有話語 iáu 未有語法 ê 名，是 iáu 未組織化 kah 系統化，m̄ 是語法有無 ê 問題。只是台灣語比較 khah 複雜 koh 雜亂，真 chē 所在 tiòh 例外考慮，這對語法研究者來講實在是 大障礙。語言學 ê 研究當然 m̄ 是 kantaⁿ 語法，iaú 有其它發音 kah 會話真 chē 方面；真正 beh 做語言 ê 研究，beh 徹底把握語言 ê 人來講，語法實在是 bē-tàng 無 ê。

咱 óa 靠 chitê 語法 ê 研究，確實 ē tàng khah 經濟、khah 有效果、khah 正確來研究語言學。(原冊 p038)

¹單綴語：這是單音節形成 ê 話語，特徵是語根一屬 á 變化 to 無，名詞無語尾，動詞無活用，tòh 是語法上 ê 關係主要靠語詞 ê 順序來表記。換句話來講，一個語詞 tī 一篇文章內底，無論位置 tī tó ūi，它 ê 體型 kah 語型 lóng 無變化，它 ê 角色 tiòh 看語詞 ê 位置，形式上各語是獨立 ê，一個一個分離排列。無論啥物語言，這是單音節 ê 特徵。日語 mā 有「手、蚊、矢」ê 單音節，m̄ koh mā 有「鼻、口、腹、胸、顏」á 是「梅、櫻、柳」多音節，koh 是真普遍。M̄ koh, chiahê 字 tī 台灣語 lóng 是單音節，「兔、熊、鳥」tī 台灣語 mā lóng 是單音節。Koh 有罕得看 ê 「蜘蛛」á 是外語引入 ê 「葡萄、琵琶」，事實上 mā 是單音節 ê 傾向，台灣語 tòh 是屬 tī chitê 語種，其它 Chiná 語、西藏、安南、暹羅、緬甸來全款屬 tī chitê 語種。

²膠着語(加添語)：台灣語 ê 單音語，兩個語詞 kap 做伙 mā bē 帶來語根 ê 變化。M̄ koh chitê 加添語，兩個語詞 kap 做伙 ē 有聲調 ê 變化，á 是其中一個語詞 ē 完全失去獨立性，變成一個附屬 ê 形式，這是加添語 ê 特徵；親像「酒樽、御國」。換句話來講，失去名詞 ê 格，名詞 ê 體型無變；m̄ koh 是 tòe 「テニヲハ」ê 助詞，變成動詞、形容詞 ê 形式來活用。台灣語 kah 日語 tī chit 點有真大 ê 無全，日語、朝鮮語、滿州語 kah ウラルアルタイ (Ural Altai) 語 tòh 是屬加添語。

³屈折語：前述 ê 「膠着語」，語根 kah 語法上 ê 性質 ê 表記形式各別獨立，無真融合，tòh 是講附加 ê 部分 iáu 明顯看 ē 出，m̄ koh 進一步深入 mā 無法度了解它 ê 語境，完全是另外一個語意，這 tòh 是所謂 ê 「屈折語」。Chit 種語根 kah 語形互相融合 kah 真好勢，形成一個語詞，這是它 ê 特徵。英語等等 tòh 是屬 chitê 語種，印歐語族 kah 閃語族 mā 是屬 chitê 語種。

